

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОТРЕБИ В КАПІТАЛІ ПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ АПК

У статті запропоновано методичний підхід до визначення потреби в капіталі переробних підприємств АПК.

This paper proposes a methodical approach to determining capital requirements of processing of agricultural enterprises.

Ключові слова: коефіцієнт трансформації, комерційна маржа, економічна рентабельність, рентабельність власного капіталу, потреба в додатковому капіталі, дефіцит капіталу.

Key words: coefficient of transformation, commercial margin, economic profitability, profitability of property asset, necessity in to the additional capital, deficit of capital.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженням питання формування капіталу займались Кірейцев Г.Г., Воробйов Ю.М., Салига С.Я., Дацій Н.В., Корецький С.О., Нестеренко Н.В., Терещенко О.О., Бланк І. О. Однак, на нашу думку, дане дослідження потребує більш ґрунтовного аналізу та подальших розробок з метою застосування у практичній діяльності підприємств.

Мета дослідження полягає у визначенні потреби в капіталі переробних підприємств АПК.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Залучення достатнього обсягу капіталу для фінансування придбання необхідних активів, а також оптимізації його структури з позицій забезпечення умов подальшого ефективного використання зумовлює необхідність розробки методичного підходу до визначення потреби в капіталі переробних підприємств АПК.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Запропонований методичний підхід включає в себе дві моделі, що охоплюють економічні моделі зміни собівартості основної продукції та зміни реальної ціни на основну продукцію та розрахунок внутрішнього потенціалу росту, синергія яких зумовлює визначення потреби в капіталі з урахуванням внутрішніх і зовнішніх факторів впливу та дозволяє надати точну оцінку потреби в капіталі.

Особливістю методичного підходу є врахування галузевих особливостей кожного з досліджуваних підприємств при визначенні дефіциту капіталу, оскільки в економічних моделях зміни собівартості основної продукції та зміни реальної ціни на основну продукцію враховані зовнішні фактори, зокрема індекс реальних цін на електроенергію, реальний курс гривні до дол. США, реальна ціна на внутрішньому ринку та пропозиція аналогічної продукції на внутрішньому ринку. Графічне зображення взаємозв'язків, що виникають між окремими елементами алгоритму визначення потреби в капіталі переробних підприємств АПК, подано на рис. 1.

Розглянемо запропонований методичний підхід за етапами відповідно до алгоритму визначення потреби в капіталі переробних підприємств АПК. Так, результатом поєднання отриманих економічних моделей є показники значення HPEI для кожного з досліджуваних підприємств за 2009 рік (базовий), розрахованих за наступною формулою:

$$HPEI = C_{PROD} - W_{PROD} \quad (1).$$

де HPEI — нетто результат експлуатації інвестицій;

W_{PROD} — модель зміни собівартості основної продукції переробних підприємств; C_{PROD} — отримані результати моделі зміни реальної ціни на основну продукцію переробних підприємств.

Результати отриманих значень основних показників

Рис. 1. Алгоритм визначення потреби в капіталі переробних підприємств АПК

для переробних підприємств АПК Миколаївської обл. (грн. за 2009 рік.) представлено в табл. 1.

Відповідно до отриманих даних значення НРЕІ підприємства, з одного боку, фінансуються за рахунок власних коштів та мають можливість підвищити рівень чистої рентабельності власного капіталу та чистого прибутку на акцію, а з іншого — має податкову економію, що зумовлює виникнення фінансового ризику, в той же час з'являється реальна перспектива підвищення курсу акцій підприємства.

Наступним етапом запропонованого методичного підходу до визначення потреби в капіталі переробних підприємств АПК є визначення внутрішнього потенціалу росту, що зумовлює необхідність розрахунку коефіцієнта трансформації, комерційної маржі, економічної рентабельності та рентабельності власного капіталу, результати розрахунку яких представлено в табл. 1. Оскільки коефіцієнт трансформації показує, скільки гривень обороту знімається з кожної гривні активу, що і дозволяє визначити здатність підприємства адекватно планувати та організовувати свою внутрішню діяльність, знаходити і використовувати внутрішні резерви виробничої діяльності, що, в свою чергу, і зумовлює привабливість для залучення капіталу з різних джерел. Коефіцієнт трансформації свідчить про доволі низьку ефективність діяльності досліджуваних підприємств, зокрема низьку продуктивну здатність виробничих ресурсів у-

мовлену певними галузевими умовами. Доцільність використання комерційної маржі в моделі полягає в тому, що вона дозволяє визначити можливість підприємств задіювати галузеві чинники (кон'юнктуру та цінову політику) використовуючи переваги та специфіку продукції (табл. 1). Комерційна маржа свідчить про наявність впливу факторів ендogenous характеру, зокрема відсутність прийнятої цінової політики, неприйнятний обсяг та структура витрат.

Оскільки наявність позитивного значення економічної рентабельності є привабливим аргументом для інвесторів щодо вкладання коштів, то слід зазначити, що

Таблиця 1. Результати отриманих значень коефіцієнта трансформації для переробних підприємств АПК Миколаївської обл. за 2009 рік

Період	ВАТ "Миколаївський комбінат хлібопродуктів"	ВАТ "Веселинівський завод сухого знежиреного молока"	ВАТ "Вознесенський сиркомбінат"	ТОВ "Вознесенська продовольча компанія"	ЗАТ "Баштанський сирзавод"	ЗАТ "Первомайський молочноконсервний комбінат"	ВАТ "Миколаївмолпром «Доманівський сир завод»"	ВАТ «Очаківський райагрохім»	ТОВ "Саролакт"	ТОВ "Дюк"	ТОВ «Альянс - С»
НРЕІ, грн											
2009	4741	29654	2504	403999	252008	112665	9741	57919	3768	290273	6221
Коефіцієнт трансформації											
2009	0,55	0,78	0,37	0,68	0,75	0,69	0,73	0,6	0,2	0,67	0,71
Комерційна маржа, %											
2009	10	28	2	25	15	17	49	4	6	24	12
Економічна рентабельність, %											
2009	6	21,8	0,7	17	11,3	11,7	35,8	2,4	1,2	16,1	8,5
Рентабельність власного капіталу, %											
2009	0,14	4,45	0,09	3,72	3,08	10,81	13,08	0,67	0,36	4,14	1,59
Внутрішній потенціал росту, %											
2009	1,01	1,33	1,01	1,28	1,23	1,81	1,98	1,05	1,03	1,31	1,12
ВКн, грн.											
2009	34713,7	8880,4	27961,4	138810	100733	18877,9	1475,8	90200,3	10633,6	91653,3	4373,1
ЗКн, грн.											
2009	3141,2	246,8	24104,6	14432,2	5615,8	1262,3	320,9	14208,6	1383,4	2350,6	66,7

Таблиця 2. Прогнозовані обсяги виробництва основних видів продукції переробними підприємствами Миколаївської області на 2010–2012 роки

Період	ВАТ "Миколаївський комбінат хлібопродуктів"	ВАТ "Веселинівський завод сухого знежиреного молока"	ВАТ "Вознесенський сиркомбінат"	ТОВ "Вознесенська продовольча компанія"	ЗАТ "Баштанський сирзавод"	ЗАТ "Первомайський молочноконсервний комбінат"	ВАТ «Миколаївмолпром «Доманівський сир завод»	ВАТ «Очаківський райагрохім»	ТОВ «Євролакт»	ТОВ "Дюк"	ТОВ «Альянс - С»
Обсяги виробництва основних видів продукції, тис.грн.											
2010	2454103,8	1179392,4	319065,0	17908838,1	10627507,8	2796085,7	315022,6	4102107,9	73585,2	10725363,3	233767,0
2011	2863121,1	1375957,8	372242,5	20893644,5	12398759,1	3262100,0	367526,4	4785792,6	85849,4	12512923,9	272728,2
2012	3272138,4	1572523,2	425420,0	23878450,8	14170010,4	3728114,2	420030,2	5469477,2	98113,6	14300484,4	311689,4

найбільш привабливими в даному контексті є ВАТ "Веселинівський завод сухого знежиреного молока", ТОВ "Вознесенська продовольча компанія", ВАТ "Миколаївмолпром "Доманівський сир завод" та ТОВ "Дюк", з одного боку, а з іншого, — якщо підприємства мають такий рівень економічної рентабельності, то вони мають достатню здатність до генерації власними ресурсами з метою фінансування розширеного виробництва та освоєння суміжних напрямків, що дозволяє замкнути виробничий та фінансовий цикли.

Рентабельність власного капіталу свідчить про дію ефекту масштабу виробництва, коли зі збільшенням витрат ростуть виручка, прибуток та рентабельність, що досягається шляхом збільшення поточних зобов'язань.

ВВП свідчить про можливість підприємства забезпечувати власними ресурсами, однак, визначення напрямів використання залежить від параметрів підприємства, його структури капіталу, вичерпаності позикової спроможності та наявності кредиторської заборгованості до оплати. Отримані значення внутрішнього потенціалу росту для переробних підприємств АПК Миколаївської обл. за 2009 рік дозволяють збільшити капітал ВАТ "Миколаївський комбінат хлібопродуктів" на 1,01%; ВАТ "Веселинівський завод сухого знежиреного молока" — на 1,33%; ВАТ "Вознесенський сиркомбінат" — на 1,01%; ТОВ "Вознесенська продовольча компанія" — на 1,28%; ЗАТ "Баштанський сирзавод" — на 1,23%; ЗАТ "Первомайський молочноконсервний комбінат" — на 1,81%; ВАТ "Миколаївмолпром "Доманівський сир завод" — на 1,98%; ВАТ "Очаківський райагрохім" — на 1,05%; ТОВ "Євролакт" — на 1,03%;

Таблиця 3. Обсяги нового обороту переробних підприємств АПК Миколаївської обл. у 2010–2012 роках

Період	ВАТ "Миколаївський комбінат хлібопродуктів"	ВАТ "Веселинівський завод сухого знежиреного молока"	ВАТ "Вознесенський сиркомбінат"	ТОВ "Вознесенська продовольча компанія"	ЗАТ "Баштанський сирзавод"	ЗАТ "Первомайський молочноконсервний комбінат"	ВАТ «Миколаївмолпром «Доманівський сир завод»	ВАТ «Очаківський райагрохім»	ТОВ «Євролакт»	ТОВ "Дюк"	ТОВ «Альянс - С»
Оборот нов., тис.грн											
2010	99965,0	17103,2	79295,1	320523,1	287534,2	86424,6	3463,09	284860,8	21307,1	176012,9	8167,84
2011	103476,0	17703,9	82080,2	331780,6	297633,1	89460,03	3584,7	294865,8	22055,4	182194,8	8454,71
2012	106987,0	18304,6	84865,2	343038,1	307732	92495,4	3706,3	304870,8	22803,8	188376,8	8741,5

ТОВ "Дюк" — на 1,31 % та ТОВ "Альянс — С" — на 1,12 %.

Наступним етапом методичного підходу до визначення потреби в капіталі переробними підприємствами АПК Миколаївської обл. є визначення нових параметрів капіталу переробних підприємств АПК, зокрема власного та позикового капіталів (нового). Відповідно до отриманих результатів розрахунку обсягів нового власного капіталу перероб-

них підприємств, АПК Миколаївської області у 2009 році ВАТ "Миколаївський комбінат хлібопродуктів" може збільшити обсяги власного капіталу до 34713,7 грн., ВАТ "Веселинівський завод сухого знежиреного молока" — до 8880,4 грн., ВАТ "Вознесенський сиркомбінат" — до 27961,4 грн., ТОВ "Вознесенська продовольча компанія" — до 138810 грн., ЗАТ "Баштанський сирзавод" — до 100733 грн., ЗАТ "Первомайський молочноконсервний комбінат" — до 18877,9 грн., ВАТ "Миколаївмолпром "Доманівський сир завод" — до 1475,8 грн., ВАТ "Очаківський райагрохім" — до 90200,3 грн., ТОВ "Євролакт" — до 10633,6 грн., ТОВ "Дюк" до 91653,3 грн. та ТОВ "Альянс — С" до 4373,1 грн.

Обсяги нового залученого капіталу переробних підприємств АПК Миколаївської області у 2009 році ВАТ "Миколаївський комбінат хлібопродуктів" можуть бути збільшені до 3141,2 грн., ВАТ "Веселинівський завод сухого знежиреного молока" — до 246,8 грн., ВАТ "Вознесенський сиркомбінат" — до 24104,6 грн., ТОВ "Вознесенська продовольча компанія" — до 14432,2 грн., ЗАТ "Баштанський сирзавод" — до 5615,8 грн., ЗАТ "Первомайський молочноконсервний комбінат" — до 1262,3 грн., ВАТ "Миколаївмолпром "Доманівський сир завод" — до 320,9 грн., ВАТ "Очаківський райагрохім" — до 14208,6 грн., ТОВ "Євролакт" — до 1383,4 грн., ТОВ "Дюк" — до 2350,6 грн. та ТОВ "Альянс — С" — до 66,7 грн.

Завершальним етапом методичного підходу до визначення потреби в капіталі переробних підприємств АПК Миколаївської обл. є, власне, визначення обсягів потреби в додаткового капіталі, тобто дефіцит або надлишок капіталу досліджуваних підприємств. Відповід-

но до прогнозованих обсягів виробництва основних видів продукції переробними підприємствами Миколаївської області на 2010–2012 роки, за умови сто відсоткової реалізації виробленої продукції, досліджувані підприємства можуть збільшити обсяги виробництва у 2010 році на 26,7% у порівнянні з базовим роком (2009 рік), у 2011 році — на 31,15% до 2009 року та у 2012 році — до 35,6% до базового року, що зумовлює потребу у визначенні не-

обхідних обсягів капіталу для збільшення прогнозних обсягів. Прогнозовані обсяги виробництва основних видів продукції переробними підприємствами Миколаївської області на 2010—2012 роки наведено в табл. 2.

Прогнозовані обсяги виробництва основних видів продукції переробними підприємствами Миколаївської області у 2010 році можуть зрости на 26,7% у порівнянні з 2009 роком, що для ВАТ "Миколаївський комбінат хлібопродуктів" становитиме 2454103,8 грн., ВАТ "Веселинівський завод

сухого знежиреного молока" — 1179392,4 грн., ВАТ "Вознесенський сиркомбінат" — 319065,0 грн., ТОВ "Вознесенська продовольча компанія" — 17908838,1 грн., ЗАТ "Баштанський сирзавод" — 10627507,8 грн., ЗАТ "Первомайський молочноконсервний комбінат" — 2796085,7 грн., ВАТ "Миколаївмолпром" "Доманівський сир завод" — 315022,6 грн., ВАТ "Очаківський райагрохім" — 4102107,9 грн., ТОВ "Євролакт" — 73585,2 грн., ТОВ "Дюк" — 10725363,3 грн. та ТОВ "Альянс — С" — 233767,0 грн. У 2011 році, на 31,15% до 2009 року, що становитиме відповідно: 2863121,1 грн., 1375957,8 грн., 372242,5 грн., 20893644,5 грн., 12398759,1 грн., 3262100,0 грн., 367526,4 грн., 4785792,6 грн., 85849,4 грн., 12512923,9 грн., 272728,2 грн. для кожного з досліджуваних переробних підприємств АПК Миколаївської обл., за умови вирішення проблем, які стримують ефективний розвиток підприємств галузі, зокрема, низький рівень технологічної оснащеності як аграрних, так і більшості переробних підприємств області, високий рівень собівартості продукції, що знижує її конкурентоспроможність на ринку продовольства за ціновим фактором.

Результати розрахунків нового обороту переробних підприємств АПК Миколаївської області за 2010—2012 роки наведено в табл. 3.

Відповідно до отриманих показників внутрішнього потенціалу росту, для прогнозованих обсягів виробництва основних видів продукції за існуючої структури капіталу, у 2010 році новий оборот становитиме для ВАТ "Миколаївський комбінат хлібопродуктів" 99965,03 грн., ВАТ "Веселинівський завод сухого знежиреного молока" — 17103,23 грн., ВАТ "Вознесенський сиркомбінат" — 79295,19 грн., ТОВ "Вознесенська продовольча компанія" — 320523,13 грн., ЗАТ "Баштанський сирзавод" — 287534,25 грн., ЗАТ "Первомайський молочноконсервний комбінат" — 86424,60 грн., ВАТ "Миколаївмолпром" "Доманівський сир завод" — 3463,09 грн., ВАТ "Очаківський райагрохім" — 284860,88 грн., ТОВ "Євролакт" — 21307,13 грн., ТОВ "Дюк" — 176012,91 грн., ТОВ "Альянс — С" — 8167,84 грн.

Таким чином, визначення обсягів потреби в додатковому капіталі, тобто дефіцит або надлишок капіталу досліджуваних підприємств визначаємо як різницю між активом плановим та пасивом новим. Результати визначення обсягів потреби в капіталі переробних підприємств АПК Миколаївської обл. наведено в табл. 4.

Таблиця 4. Обсяги потреби в капіталі переробних підприємств АПК Миколаївської обл.

Період	ВАТ "Миколаївський комбінат хлібопродуктів"	ВАТ "Веселинівський завод сухого знежиреного молока"	ВАТ "Вознесенський сиркомбінат"	ТОВ "Вознесенська продовольча компанія"	ЗАТ "Баштанський сирзавод"	ЗАТ "Первомайський молочноконсервний комбінат"	ВАТ "Миколаївмолпром" "Доманівський сирзавод"	ВАТ "Очаківський райагрохім"	ТОВ "Євролакт"	ТОВ "Дюк"	ТОВ "Альянс - С"
Дефіцит, тис.грн.											
2010	21066	3604,2	16710,1	67545,1	60593,2	18212,6	729,79	60029,8	4490,1	37091,9	1721,24
2011	24577	4204,9	19495,2	78802,6	70692,1	21248,0	851,4	70034,8	5238,4	43273,8	2008,11
2012	28088	4805,6	22280,2	90060,1	80791	24283,4	973	80039,8	5986,8	49455,8	2294,9

ВИСНОВКИ

Запропонований методичний підхід дозволив визначити наявність дефіциту капіталу у всіх досліджуваних підприємств галузі, що зумовлює необхідність проведення фінансової реструктуризації капіталу всіх досліджуваних переробних підприємств АПК Миколаївської обл. шляхом диференційованого вибору джерел фінансування різних складових активів підприємства, результатом якої є підвищення ефективності функціонування капіталу через основні показники його використання.

Література:

- Лігоненко Л.О. Антикризисное управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій. — К.: КДТЕУ, 2000. — 390 с.
- Мендрул О.Г. Індикатори фінансового стану вітчизняних промислових підприємств // Державний інформативний бюлетень про приватизацію. — 2003. — № 11. — С. 75—80.
- Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: Учеб. пособие. — Минск: Новое знание, 2001. — 876 с.
- Ситник Л.С. Організаційно-економічний механізм антикризового управління підприємством / НАМ України; Інститут економіки промисловості. — Донецьк: ІЕП ПАН України, 2000. — 503 с.
- Стоянов Е.А., Стоянова Е.С. Экспертная диагностика и аудит финансово-хозяйственного положения предприятия. — М.: Перспектива, 2003. — 89 с.
- Терещенко О.О. Антикризисное фінансове управління на підприємстві: монографія. — К.: КНІЕУ, 2004. — 268 с.
- Фінанси в період реформування агропромислового виробництва / Дем'яненко М.Я., Алексійчук В.М., Борщ А.Г. та інші; За ред. М.Я. Дем'яненка — К.: ІАЕ УААН, 2002. — 645 с.
- Швиданенко Г.О., Олексюк О.І. Сучасна технологія діагностики фінансово-економічної діяльності підприємства: монографія. — К.: КНЕУ, 2002. — 192 с.
- Шеремет А.Д., Сайфулин Р.С., Негашев Е.В. Методика фінансового аналізу. — М.: ИнфраМ., 2000. — 208 с.

Стаття надійшла до редакції 19.01.2011 р.